

Avdelning öst
Lena Weilandt
lena.weilandt@ivo.se

Socialdepartementet
103 33 Stockholm
Ert diarienummer S2020/03569/FS

Strukturförändring och investering i hälso- och sjukvården – lärdomar från exemplet NKS (2020:15)

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har beretts möjlighet att yttra sig över slutbetänkandet från *Utredningen om offentlig-privat samverkan, styrning och kontroll*.

Övergripande synpunkt

IVO anser att utredningen har genomfört en gedigen genomgång av besluts- och genomförandeprocesser i samband med upphandling och investeringar. Detta är ett angeläget område motbakgrund av det behov som föreligger av stora investeringar inom hälso- och sjukvården utifrån den demografiska och tekniska utvecklingen i kombination med att byggnader/vårdinrättningar för vård och omsorg inte längre är ändamålsenliga. Utöver investeringar pågår även en omställning av hälso- och sjukvården för att möta framtidens vårdbehov. Omställningen till God och nära vård och regioners arbete med att nivåstrukturera hälso- och sjukvården är sådana exempel. Som en av flera kontrollerande instanser behöver IVO förhålla sig till denna kontext för att kunna bidra till att stärka förutsättningarna för en god och säker vård och omsorg.

Synpunkter

Strukturförändringar av vården och investeringsbehov

IVO ställer sig bakom rekommendationen ställd till regeringen och regionerna om behovet av att säkerställa långsiktighet och helhetssyn vid större strukturförändringar och investeringar. Detta genom bl.a. att i tidigt skede definiera hur ett förändringsarbete ska organiseras och följas upp samt fastställa former för riskanalys, konsekvensanalys och revision. IVO:s bedömning är att om detta genomförs kommer det att stärka förutsättningarna för en vård och omsorg som är säker och av god kvalitet. Detta gäller även rekommendationen att utvecklade konsekvensanalyser bör ingå som underlag vid beslut om införande av nya styrmodeller och större organisationsförändringar på olika nivåer inom hälso- och sjukvården.

Utveckla tillsynen inom hälso- och sjukvården

IVO lämnar följande synpunkter på utredningens rekommendation till regeringen att utveckla tillsynen för att öka genomslaget av tillsynens resultat i samband med strukturförändringar och investeringar.

IVO arbetar ständigt med att tolka och utveckla vårt tillsynsuppdrag i syfte att vara effektiva, relevanta och öka genomslaget för tillsynens resultat. Utredningen framhåller betydelsen av ett större fokus på patientperspektivet för att både öka effekten av tillsynen och minska risker för patienter. Vid IVO:s tillsyn är patient- och brukarperspektivet centralt för att öka förutsättningen att tillsynen ska få genomslag i vård och omsorg. Detta är särskilt angeläget då det förväntas att framtidens vård i ökad utsträckning ska organiseras runt patienten med patientens behov i centrum.

För att kunna möta förväntningarna på en förebyggande tillsyn vid investeringar och strukturförändringar ställer det ökade krav på att i högre grad än idag integrera ett systemperspektiv vid tillsynen. Detta ligger i linje med myndighetens strategiska inriktning och det arbete som pågår med att utveckla tillsynens arbetssätt och metoder.

IVO:s uppdrag är redan idag omfattande. Dagens resurser är inte tillräckliga för att till fullo utföra vårt uppdrag i en sektor som växer och blir mer komplex. Mot bakgrund av den transformation som vård- och omsorgssystemet genomgår är det särskilt viktigt att IVO har en överblick över hälso- och sjukvården och omsorgen på såväl system- som enhetsnivå. Data kan hjälpa oss att se helheten såväl som mönster och trender. Med en överblick kan vi följa och agera på de största riskerna och bristerna. IVO har påbörjat ett arbete för att utveckla och nyttja data som en strategisk resurs. Att ha förutsättningar för och kunna inhämta data från relevanta aktörer inom vården och omsorgen är centralt för denna utveckling. För arbetet med att utveckla en mer datadriven tillsyn och för att kunna möta förväntningarna på en tillsyn som också inkluderar proaktiv tillsyn vid större strukturförändringar och investeringar, krävs ytterligare resurser till myndigheten. Finansieringen av IVO behöver stabilitet och långsiktighet. Detta har IVO påtalat i tidigare budgetunderlag och Riksrevisionen har lyft detta som väsentligt för att skapa goda förutsättningar för vår verksamhet¹.

Utredningen pekar i sin analys på att vid införandet av den nya verksamhetsmodellen på NKS kan det inte uteslutas att riskerna för såväl patienter som personal hade kunnat minskas om tillsynsmyndigheterna hade agerat mer proaktivt och samordnat. IVO instämmer i analysen om sambandet mellan det systematiska arbetsmiljöarbetet och motsvarande patientsäkerhetsarbete och behovet av en stärkt samordning mellan myndigheterna. Det framgår av 6 § myndighetsförordningen (2007:515) att myndigheten ska verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet. Det finns anledning för myndigheterna att ytterligare stärka samverkan. Inom ramen för tillsynsdelegationens arbete genomfördes

¹ Budgetunderlag 2021-2023, Inspektionen för vård och omsorg

ett utvecklingsprojekt där IVO och Arbetsmiljöverket gemensamt genomförde en tillsynsinsats inriktad på patientsäkerheten vid en akutverksamhet vid ett universitetssjukhus.² Erfarenheten visar att det finns utmaningar i samverkan med utgångspunkt i myndigheternas synsätt och kulturer. Samverkan underlättas av en tydlig gemensam målbild hos myndigheterna och att denna samverkan efterfrågas.

I rekommendationen att utveckla tillsynen lyfter utredningen att regeringen bör överväga att ge Statens haverikommission förutsättningar att utöka sin utredningsverksamhet på hälso- och sjukvårdsområdet. IVO ser positivt på utredningens rekommendation. Ett utökat uppdrag skulle innebära att den totala kapaciteten hos de myndigheter som är verksamma inom hälso- och sjukvårdsområdet skulle stärkas och därmed i större utsträckning kunna bidra till en ökad patientsäkerhet.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande generaldirektören Anna Sundberg. I den slutliga handläggningen har avdelningsjuristen Tarja Keskimäula, avdelningscheferna Sabina Wikgren Orstam, Maria Björklund samt Marie Åberg deltagit. Utredaren Lena Weilandt har varit föredragande.

Inspektionen för vård och omsorg

Anna Sundberg
Ställföreträdande generaldirektör

Lena Weilandt
Utredare

² Styra och leda med tillit – forskning och praktik, SOU 2018:38, Kap. 15 *Samverkan mellan tillsynsmyndigheter*